

N:o 15.

Ank. till Riksd. kansli den 21 mars 1893, kl. 2 e. m.

*Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om
ändring af dels § 6 regeringsformen i vissa delar, dels
ock § 15 regeringsformen.*

I motion, n:o 7, inom Andra Kammaren har herr *A. V. Ljungman* föreslagit, bland annat, att Riksdagen måtte antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 6 regeringsformen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

§ 6.

Af statsrådets ledamöter skola *sex* vara chefer och föredragande för hvar sitt departement, nemligen:

en chef för justitiedepartementet,
en för *försvarsdepartementet*, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommandomål,
en för civildepartementet,
en för finansdepartementet,
en för ecklesiastikdepartementet *samt*
en för samfärdselsdepartementet.

Den närmare fördelningen af ärendena departementen emellan bestämmes af Konungen genom en särskildt utfärdad, offentligt kungjord stadga.

I sammanhang härmed har motionären tillika föreslagit sådan ändring af § 15 regeringsformen, att orden: »den bland krigsdepartementens chefer, till hvars departement ärendet hörer» måtte utbytas mot orden: »chefen för försvarsdepartementet.»

Af en jemförelse mellan den nu gällande och den föreslagna lydelsen af § 6 regeringsformen framgår, att förslaget afser — utom en af annat förslag i samma motion föranledd ändring i fråga om departementsindelingen och statsrådsledamöternas antal, deröfver utskottet i dess utlåtande n:o 14 redan afgifvit yttrande — *dels* en sammanslagning af landtförsvars- och sjöförsvarsdepartementen till ett departement, *dels* inrättandet af ett nytt departement under namn af samfärdselsdepartementet, *dels* ock upphäfvande af bestämmelsen att bland de tre statsråden utan departement minst två böra hafva förvaltat civil beställning.

Utan att inlåta sig på ett bedömande, huruvida en sammanslagning af försvarsdepartementen lämpligen bör ske, får utskottet såsom sin mening uttala, att tidpunkten för denna frågas återupptagande näppeligen kan anses väl vald. Utskottet föreställer sig att landtförsvarets fullständiga ordnande i enlighet med den nya härorganisationen skall åtminstone under den närmast följande tiden taga departementschefens hela arbetskraft i anspråk, och å andra sidan, så länge frågan om sjöförsvarets ordnande icke blifvit nöjaktigt löst, kan det vara af vikt, att den, som inom statsrådet skall vara målsman för sjöförsvarets intressen, tillhör sjövapnet. Af dessa skäl finner utskottet sig icke böra tillstyrka bifall till motionärens hemställan i förevarande del.

Redan vid förhandlingarna om departementalstyrelsens införande ifrågasattes, att departementens antal skulle bestämmas större än som år 1840 blef i regeringsformen fastställt, och derefter hafva förslag om inrättandet af ett nytt statsdepartement flere gånger under en lång följd af år varit föremål för Riksdagens pröfning. Ganska snart efter förändringens genomförande förmärktes en stark tillväxt i mängden af regeringsärenden och med hänsyn till såväl detta förhållande som ock angelägenheten deraf att, i den mån utvecklingen af landets industriella krafter påkallade statens omedelbara medverkan, åt denna gren af förvaltningen gifva erforderlig enhet och kraft, aflät Kongl. Maj:t till Riksdagen år 1857 förslag om, bland annat, inrättandet af ett nytt departement för allmänna arbeten och kommunikationsanstalter. Frågan förföll, men vid 1868 års riksdag blef den af Kongl. Maj:t å nyo upptagen. En tillökning af departementens antal hade af regeringen befunnits alltmera behöflig, synnerligen till följd deraf att cheferna för civil- och ecklesiastikdepartementen varit betungade med handläggning af ärenden, hvilka, i anseende till såväl det stora antalet,

som den olikartade beskaffenheten, icke utan den största svårighet kunnat af dem behörigen medhinnas. Kongl. Maj:t föreslog för den skull inrättandet af ett nytt departement för näringar och allmänna arbeten; och skulle till detta departement förläggas jemväl alla eller en del af de allmänna kommunikationsanstalterna. Sedermera och med framhållande af hurusom ytterligare bekräftelse gifvits åt den förut vunna erfarenheten, att icke allenast den af folkmängdens tillväxt och landets utveckling helt naturligt alstrade tillökningen i regeringsärendenas mängd, utan ock indragandet under statens förvaltningsomsorg och lagstiftning af helt nya inrättningar och frågor, som för en föregående tids lagstiftare varit fullkomligt främmande, gjort dessa ärendens fördelning för nutida förhållanden mindre tillfredsställande, föreslog Kongl. Maj:t vid 1885 års riksdag inrättandet af ett nytt departement för landtbruk, industri och handel. Utom dessa af Kongl. Maj:t gjorda framställningar hafva vid icke mindre än sju olika riksdagar af motionärer framstälts förslag om inrättande af ett nytt departement för antingen »jordbruk och kommunikationer», eller »närings- och allmänna arbeten», eller »jordbruk och öfriga näringar» eller »landtbruk, öfriga näringar samt allmänna arbeten» eller ock slutligen »samfärdseln».

Orsaken till att intet af alla dessa eller af dem föranledda förslag kunnat vinna Riksdagens bifall har icke i något fall varit den, att man inom Riksdagen ansett inrättandet af ett nytt departement obehöfligt, utan den ogynnsamma utgången har hufvudsakligen berott derpå, att enighet icke kunnat vinnas vare sig i andra frågor, som med den förevarande blifvit ställda i samband, såsom t. ex. om statsrådsledamöternas antal, eller beträffande hvilka ärenden, som skulle af det nya departementet företrädesvis handläggas, eller ock att man ansett — och detta gäller de af motionärer väckta förslag — att framställning i ämnet bort komma från regeringen.

Utskottet erkänner att, oaktadt de förbättringar i arbetssättet inom departementen, som numera blifvit införda, och oaktadt den icke obetydliga hjälp departementscheferna numera ega i de på nästan alla förvaltningens områden inrättade centrala embetsverken, åt cheferna för civil- och eklestistikdepartementen bör beredas lättnad i det dem åliggande arbete.

Då emellertid inrättandet af ett nytt departement till beredande af den önskvärda arbetslättningen innebär en högst betydande förändring i regeringens egen verksamhet; och då otvifvelaktigt regeringen torde bättre än Riksdagen vara i stånd att bestämma hvilka hufvudgrupper af regeringsärenden företrädesvis böra under det nya departementet sammanföras och i sammanhang härmed bedöma hvad verkan en viss förändring i en del af

förvaltningen kan ega på regeringsarbetet i dess helhet, har utskottet trott sig bäst främja syftet i herr Ljungmans motion i denna del genom att föreslå Riksdagen att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om framläggande af förslag i nu antydda rigtning.

Härvid torde det likväl böra omnämnas, att utskottet i likhet med motionären ansett att till det nya departementet borde i främsta rummet förläggas kommunikationsanstalterna; och då de angelägenheter, som angå allmänna arbeten och handel, stå i ett visst inbördes samband med de ärenden, som röra den allmänna samfärdseln, har utskottet för sin del funnit, att det skulle vara önskvärdt, om alla dessa ärenden kunde sammanföras under ett departement. Den anordning, utskottet sålunda tänkt sig, borde äfven medföra den vinst, att, såsom flere gånger förut blifvit föreslaget, civildepartementet kunde från ecklesiastikdepartementet öfvertaga helsovårds- och fattigvårdsärendena, och i öfrigt skulle den fördel alltid vinnas, att finansdepartementet, som näst civil- och ecklesiastikdepartementen är mest i behof att få sin arbetsbörda lättad, komme att befrias från alla med post, telegraf och telefon förenade göromål.

Hvad slutligen angår den del af förslaget, som afser att upphäfva den i sista punkten af § 6 regeringsformen gifna bestämmelsen, att bland de tre statsråden utan departement minst två böra hafva förvaltat civil beställning, får utskottet anmärka att med detta stadgande afsetts att bereda en säkerhet för att i regeringen skola i tillräckligt antal finnas män med verklig sakkunskap på den civila administrationens områden och för bevarande af kontinuiteten i regeringens verksamhet och beslut; och synes det utskottet icke vara skäl att i det skick, frågan nu föreligger, borttaga detta stadgande.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt hemställer utskottet:

1:o) att motionen i hvad den afser dels sammanslagning af försvarsdepartementen, dels ock ändring af § 15 regeringsformen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda,

2:o) att herr Ljungmans ofvannämnda förslag om upphäfvande af sista punkten i § 6 regeringsformen icke heller måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd; men

3:o) att Riksdagen, i anledning af motionen i den återstående del, hvarom i detta utlåtande meddelats yttrande, måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla att Kongl. Maj:t täcktes, efter förnyad pröfning af frågan

om inrättandet af ett nytt statsdepartement, till Riksdagen afgifva den proposition om ändring af regeringsformen, hvartill denna pröfning kan föranleda.

Stockholm den 21 mars 1893.

På utskottets vägnar:

O. BERGIUS.

Reservationer:

mot utskottets hemställan i 1:sta punkten:

af herrar *Ljungman, Bengtsson, Boström, Johnsson, Vahlin, Wikstén, Gyllensvärd, Hedén, Nilson* och *Bromée*, som ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till ifrågavarande del af motionen;

mot utskottets hemställan i 2:dra punkten:

af herrar *Ljungman, Bengtsson, Boström, Dahn, Johnsson, Vahlin, Wikstén, Elowson, Gyllensvärd* och *Hedin*, som ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till ifrågavarande del af motionen;

samt mot utskottets hemställan i 3:dje punkten:

af herrar *Bergius, Alin, Gustaf Berg, Behm, von Strokirch* och *Helander*, som i öfverensstämmelse med konstitutionsutskottets vid 1892 års lagtima riksdag afgifna och af Första Kammaren godkända utlåtande n:o 1 velat hemställa,

att motionen i denna del icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Herrar *Dahn* och *Elowson* hafva velat tillkännagifva, att de ej deltagit i behandlingen inom utskottet af de i 1:sta punkten omförmälda frågor.
